DE OPTATIVI OBLIQUI USU HOMERICO.

PARS I.

DE SENTENTIIS OBLIQUIS ALIUNDE PENDENTIBUS PRIMARIIS

SCRIPSIT

A. MEIN,
OBERLEHRER AM GYMNASIUM I. E. ZU EUSKIRCHEN.

BONNAE
TYPIS CAROLI GEORGII TYPOGRAPHI ACADEMICI
MCMIII.

PARENTIBUS CARISSIMIS

MICHAELI ET HELENAE MEIN, N. MEYER.

De optativi obliqui usu Homerico.

Carmina Homerica, quamdiu homines in orbe terrarum erunt, ferentur Ilias et Odyssea, quamquam iam diu inter viros doctos constat ea uni eidemque poetae non deberi. Unus poeta Iliadem et quinquaginta vel fortasse etiam centum annis post alter poeta Odysseam composuit; utrumque autem carmen ipsum per se additamentis a rhapsodis diversis temporibus interpositis auctum est. Inde id explicatur, quod duo illa carmina multis rebus inter se discrepant; in rebus grammaticis tamen — perinde atque in rebus rhetoricis et metricis — etiam locis aperte subditiciis inter ea maxima similitudo est. Quaestio mea igitur in tota Iliade et in tota Odyssea, sicut ad nos pervenerunt, versanda est. Neque quicquam in ea re refert, utrum scriptori Iliadis aut scriptori Odysseae an neutri poetae nomen Homeri fuerit.

Quibus praemissis ad propositum veniamus. Mihi non solum omnes sententiae ex verbo temporis praeteriti pendentes et primariis aut coniunctionibus aut pronominibus vel adverbiis interrogativis aut pronominibus relativis coniunctae enumerandae sunt, in quibus optativus obliquus invenitur, sed etiam eae sententiae aliunde pendentes, in quibus, quamquam optativum obliquum poni licebat, modus orationis rectae servatus est.

Verba temporis praeteriti sunt omnes verborum formae, quibus actio ad tempus praeteritum refertur. Alia verba igitur sunt forma temporis praeteriti, alia sententia. Forma temporis praeteriti sunt verborum formae augmento ornatae, i. e. imperfectum[1]), indicativus aoristi[1]), plusquamperfectum. Sententia temporis praeteriti primum est praesens historicum, quod dicitur, tum formae coniunctivi, optativi, infinitivi, participii, quae ex

1) De imperfecto in sententiis condicionalibus veritati contrariis usurpato et de aoristo gnomico, qui dicitur, v. huius commentationis p. 19 sq.

verbo temporis praeteriti pendent[1]). Infinitivus aoristi autem ex verbis dicendi vel putandi aptus, si vice affirmationis rectae fungitur, semper vim temporis praeteriti habet; licet igitur post infinitivum eiusmodi optativum obliquum poni, etiamsi ad tempus praesens spectat. Itaque Xenophonti (Cyri Inst. I, 4, 25) dicere licebat: „καὶ ὁ Κῦρος δὲ ἐνταῦθα λέγεται εἰπεῖν, ὅτι ἀπιέναι βούλοιτο". Eodem modo res se habet, si participium aoristi ad verbum sentiendi vel affectus refertur. Integra igitur nobis est potestas dicendi: „οἶδά σε εἰπόντα, ὅτι ἀφίξοιο πρός με". Quin etiam participium praesentis spectans ad tempus praeteritum verbo οἶδα antecedente subsequitur optativus obliquus in Xenoph. Cyri Inst. I, 6, 6: οἶδά σε λέγοντα ἀεί, ὡς οὐδὲ θέμις εἴη αἰτεῖσθαι . . . (= οἶδα, ὅτι ἔλεγες ἀεί, ὡς . . . εἴη). Deinde optativus iterativus (qui fortasse melius optativus generalis dicitur) tempus praeteritum est; hic modus in sententiis secundariis idem valet atque imperfectum in sententiis primariis. Huc pertinet etiam optativus aoristi et praesentis cum ἄν coniunctus, si de re praeterita dictus est[2]). Aliter autem interpretandus est optativus, qui in sententiis pendentibus ab optativo cum ἄν vi temporis praesentis vel futuri praedito legitur; tum non habemus optativum obliquum, sed hic optativus assimilatione (vel attractione) modi exortus est et mihi eandem notionem habere videtur atque optativus cum ἄν coniunctus. Eodem modo res se habet in sententiis condicionalibus; in sententia primaria optativus cum ἄν collocatus est, cum in sententia ab εἰ incipiente nudus optativus legatur. Assentior in hac re Kühnero dicenti: „Auch hier nimmt der Nebensatz den Charakter des Hauptsatzes an, indem jener wie dieser eine blosse Vorstellung der Möglichkeit, eine unentschiedene Möglichkeit, ohne alle Rücksicht auf Verwirklichung ausdrückt."[3]) Aliter autem iudicandum est de optativo, qui ex tempore perfecto in sententia primaria usurpato pendet. Perfecto ipsi per se vis quaedam praeteriti adiuncta

1) Cf. Curtius-Hartel, Griech. Schulgr. XX. Aufl. § 206, 3.

2) Hoc dicendi genus apud Homerum satis frequens est neque apud scriptores posterioris temporis plane deest. Cf. Kühn., Gram. max. § 396, 2.

3) Kühn., Gr. max. § 399, 6b.

est. Itaque fieri poterat, ut ex perfecto optativus obliquus penderet [1]). Sed perraro hic optativus obliquus invenitur; apud Homerum nullum exemplum huius usus exstat. Plerumque utique perfectum vi temporis praesentis in lingua Graeca instructum est. Rarissime etiam ex verbo temporis praesentis vel futuri optativus obliquus pendet. Quod fieri non potest, nisi tempus praesens vel futurum vim temporis praeteriti complectitur. Exempla eiusmodi Kühner (Gram. max. § 551, 2) nonnulla attulit. Hoc dicendi genus Homerus non novit.

Pars I.

De sententiis obliquis aliunde pendentibus primariis.

In oratione obliqua eae sententiae sunt primariae, quae, si oratione recta expressae essent, sententiae primariae essent. Sunt autem sive enuntiationes (Aussagesätze) sive interrogationes (Fragesätze). Et enuntiationibus et interrogationibus duo genera subiecta sunt: affirmationes (Urteilssätze) et postulationes (Begehrungssätze).

§ 1.
De enuntiationibus obliquis.

Enuntiationes obliquae pendent ex verbis dicendi, putandi, sentiendi, curandi, timendi, affectus.

1. Dicendi verbis saepissime in carminibus Homericis (sicut apud ceteros scriptores Graecorum) infinitivus sive accusativus cum infinitivo aptus est. Postulationes ex verbis eiusmodi pendentes nulla alia dicendi forma exprimendae sunt, cum affirmationes ex verbis dicendi aptae praeterea a coniunctionibus exordiri possint. Coniunctiones autem, quibus hae sententiae primariis ab Homero connectuntur, sunt ὡς, ὅτι (ὅττι), ὅ, οὕνεκα [2]). In carminibus Homericis multa quidem

---

1) Kühn., Gr. max. § 551, 2. „Das Perfekt vereinigt in sich den Begriff der Vergangenheit und der Gegenwart.“

2) Ὡς est adverbium relativum, ὅτι est accusativus pronominis relativi generalis (ὅστις, ἥτις, ὅτι), in ὅττι consonans τ dupliciter posita est, ὅ est accusativus pronominis relativi, οὕνεκα = οὗ ἕνεκα.

exempla coniunctionis post verba dicendi adhibitae inveniuntur; sed plerumque in sententiis primariis verbum temporis praesentis vel futuri est, quare in sententia pendente nullum modum nisi orationis rectae admitti licebat. Exempla autem ita comparata hic nihil ad nos pertinent. Tres locos tamen indagavi, ubi poetae optativum obliquum ponere licebat; sed hac libertate non usus est; omnibus locis tribus indicativus orationis rectae retentus est. Cf. Il. XVII 410: δὴ τότε γ' οὔ οἱ ἔειπε κακὸν τόσον, ὅσσον ἐτύχθη — μήτηρ, ὅττι ῥά οἱ πολὺ φίλτατος ὤλεθ' ἑταῖρος. Ex ἔειπε primum pendet accusativus κακὸν τόσον, deinde sententia ab ὅττι exordiens. Il. XXII 438. οὐ γάρ οἵ τις ἐτήτυμος ἄγγελος ἐλθὼν — ἤγγειλ', ὅττι ῥά οἱ πόσις ἔκτοθι μίμνε πυλάων. Od. XII 374. ὠκέα δ' Ἠελίῳ Ὑπερίονι ἄγγελος ἦλθε — Λαμπετίη τανύπεπλος, ὅ οἱ βόας ἔκταμεν ἡμεῖς. Locutio ἄγγελος ἦλθε eandem vim habet, ac si dicas ἤγγειλε.

2. Enuntiationes obliquae ex verbis putandi aptae ab Homero non aliter nisi infinitivo vel accusativo cum infinitivo expressae sunt. Cf. Od. I 323. IV 452. Hanc dicendi formam scriptores Graecorum omnes post verba putandi praetulerunt; perraro enim post νομίζειν, οἴεσθαι, δοκεῖν apud scriptores Atticos coniunctio ὡς, etiam rarius ὅτι, invenitur[1]). In carminibus Homericis νομίζειν omnino deest; iuxta οἴεσθαι occurrit οἴειν et ὀίειν; alia verba putandi apud Homerum sunt δοκεῖν, ἐίσκειν, πεποιθέναι, ἔλπειν, ἐέλπεσθαι — ἐλπίζειν Homerus nondum praebet — ἐπιέλπεσθαι, ἐλπωρή (omittitur ἐστι), ἀελπτεῖν; nonnullis locis etiam φρονεῖν valet „putare", ut Il. III 98. IX 608[2]).

3. Transeamus igitur ad enuntiationes ex verbis sentiendi pendentes. Saepenumero apud Homerum (sicut apud ceteros omnes scriptores Graecorum) verba sentiendi participium secum habent[3]); interdum etiam infinitivus sive accusativus cum infinivo admissus est[3]). Nihilominus multis locis carminum Homericorum coniunctiones ὡς, ὅτι (ὅττι), ὅ, οὕνεκα cum verbo

---

1) Cf. Krüg., Gram. I, 65, 1, 4. Kühn., Gram. max. § 550, 1, 1.

2) Cf. Göcke, Zur Construction der Verba dicendi et sentiendi bei Homer und Herodot, p. 5 (Progr. Malmedy, 1880).

3) Cf. Göcke, L. c. p. 3 sqq. (sub B 1—3).

finito admissae sunt. Post verbum temporis praesentis vel futuri indicativum orationis rectae servatum esse ipsum per se intellegitur. Sed iis quoque locis, ubi poetae licebat optativum obliquum ponere, hac libertate non usus est; omnibus enim locis ad unum indicativum, i. e. modum orationis rectae, retinuit. Numerus autem exemplorum huc spectantium est viginti duorum. Cf. Il. I 536. οὐδέ μιν Ἥρη — ἠγνοίησεν ἰδοῦσ', ὅτι οἱ συμφράσσατο βουλὰς — ἀργυρόπεζα Θέτις. V 330. ὁ δὲ Κύπριν ἐπῴχετο νηλέι χαλκῷ — γιγνώσκων, ὅ τ' ἄναλκις ἔην θεός. V 432. Αἰνείᾳ δ' ἐπόρουσε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης — γιγνώσκων, ὅ οἱ αὐτὸς ὑπείρεχε χεῖρας Ἀπόλλων. VIII 251. οἳ δ' ὡς οὖν εἴδονθ', ὅ τ' ἄρ' ἐκ Διὸς ἤλυθεν ὄρνις, — μᾶλλον ἐπὶ Τρώεσσι θόρον, μνήσαντο δὲ χάρμης. IX 492. ὣς ἐπὶ σοὶ μάλα πολλὰ πάθον καὶ πολλὰ μόγησα — τὰ φρονέων, ὅ μοι οὔ τι θεοὶ γόνον ἐξετέλειον — ἐξ ἐμεῦ. XI 21. πεύθετο γὰρ Κύπρονδε μέγα κλέος, οὕνεκ' Ἀχαιοὶ — ἐς Τροίην νήεσσιν ἀναπλεύσεσθαι ἔμελλον. XI 439. γνῶ δ' Ὀδυσεύς, ὅ οἱ οὔ τι βέλος κατὰ καίριον ἦλθεν. XIII 674. Ἕκτωρ δ' οὐκ ἐπέπυστο διίφιλος οὐδέ τι ᾔδει[1]), — ὅττι ῥά οἱ νηῶν ἐπ' ἀριστερὰ δηιόοντο — λαοὶ ὑπ' Ἀργείων. XVI 119. γνῶ δ' Αἴας κατὰ θυμὸν ἀμύμονα ῥίγησέν τε — ἔργα θεῶν, ὅ ῥα πάγχυ μάχης ἔπι μήδεα κεῖρεν — Ζεὺς ὑψιβρεμέτης. Sententia ὅ ῥα . . . κεῖρεν applicatur ad γνῶ, non ad ῥίγησεν. XX 264 sqq. νήπιος, οὐδ' ἐνόησε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν, — ὡς οὐ ῥηίδι' ἐστὶ θεῶν ἐρικυδέα δῶρα — ἀνδράσι γε θνητοῖσι δαμήμεναι οὐδ' ὑποείκειν. XX 466. νήπιος, οὐδὲ τὸ ᾔδει, ὃ οὐ πείσεσθαι ἔμελλεν. XXII 9. οὐδε νύ πώ με — ἔγνως, ὡς θεός εἰμί; XXII 445. νηπίη, οὐδ' ἐνόησεν, ὅ μιν μάλα τῆλε λοετρῶν — χερσὶν Ἀχιλλῆος δάμασε γλαυκῶπις Ἀθήνη.

Od. III 146 = Il. XX 466 (quod exemplum supra protuli). III 165. αὐτὰρ ἐγὼ σὺν νηυσὶν ἀολλέσιν, αἵ μοι ἕποντο, — φεῦγον, ἐπεὶ γίγνωσκον, ὃ δὴ κακὰ μήδετο δαίμων. VIII 299. καὶ τότε δὴ γίγνωσκον, ὅ τ' οὐκέτι φυκτὰ πέλοντο. IX 442. τὸ δὲ νήπιος οὐκ ἐνόησεν, — ὥς οἱ ὑπ' εἰροπόκων ὀίων στέρνοισι δέδεντο. XII 295. καὶ τότε δὴ γίγνωσκον, ὃ δὴ κακὰ μήδετο

1) In exemplis afferendis Larochii (et interdum Caueri) editiones secutus sum.

δαίμων. XIII 339. αὐτὰρ ἐγὼ τὸ μὲν οὔ ποτ' ἀπίστεον, ἀλλ' ἐνὶ θυμῷ, — ᾔδε', ὅ νοστήσεις. XIX 93. πάντα γὰρ εὖ ᾔδησθ', ἐπεὶ ἐξ ἐμεῦ ἔκλυες αὐτῆς, — ὡς τὸν ξεῖνον ἔμελλον ἐνὶ μεγάροισιν ἐμοῖσιν — ἀμφὶ πόσει εἴρεσθαι. XXIII 218 sqq. οὐδέ κεν Ἀργείη Ἑλένη Διὸς ἐκγεγαυῖα — ἀνδρὶ παρ' ἀλλοδαπῷ ἐμίγη φιλότητι καὶ εὐνῇ, — εἰ ᾔδει, ὅ μιν αὖτις ἀρήιοι υἷες Ἀχαιῶν — ἀξέμεναι οἶκόνδε φίλην ἐς πατρίδ' ἔμελλον. XXIV 182. γνωτὸν δ'ἦν, ὅ ῥά τίς σφι θεῶν ἐπιτάρροθος ἦεν.

Aliter iudicandum est de Il. XIV 71. ᾔδεα μὲν γάρ, ὅτε πρόφρων Δαναοῖσιν ἄμυνεν· — οἶδα δὲ νῦν, ὅτι τοὺς μὲν ὁμῶς μακάρεσσι θεοῖσιν — κυδάνει. Enuntiatum enim ab ὅτε exordiens sententia temporalis orationis rectae est, ubi optativus obliquus locum non habet. Sane quidem, si Düntzerum sequeremur, locus laudatus huc pertineret; pro ὅτε enim posuit ὅτι, sed iniuria. Nam ὅτε omnibus codicibus traditum est, et scholiastes testatur Aristarchum hanc scripturam probavisse. At Aristarchus perperam etiam post οἶδα δὲ νῦν posuisse mihi videtur ὅτε pro ὅτι. Nam optime dicitur: „sciebam (tempus), cum adiuvabat“, sed minus bene: „nunc autem scio (tempus), cum honorat“. Res utique auctoritate codicum, qui omnes praeter unum notae deterioris lectionem ὅτε post γὰρ et omnes ad unum ὅτι post νῦν praebent, disceptata est. — Saepius in carminibus Homericis ὅτε invenitur post verba εἰδέναι, ἀκούειν, μεμνῆσθαι[1]). Et apud scriptores Romanorum nonnullis locis legimus „meminisse cum“. (Cf. Plaut. Capt. 303. Cic. Ep. VII 28, 1.)

4. Sequitur, ut inquiramus in enuntiationes ex verbis curandi aptas. Usitatissima verba curandi sunt ἐπιμέλομαι, μέλει μοι, φροντίζω, σπουδάζω, παρασκευάζομαι, σκοπῶ, σκέπτομαι, φυλάττομαι, τηρῶ, φράζομαι similiaque[2]). Coniunctiones, quae post verba eiusmodi in usu sunt, sunt ὅπως (rarius ὡς), ὅπως μή, ὡς μή, et modus sollemnis in sententia pendente est indicativus futuri, pro quo dicendi genere antecedente tempore praeterito perraro optativus futuri admittitur[3]). Rarius in

1) Cf. Krüg., Gram. I, 54, 16, 2 et I, 56, 7, 13. Kühn., Gram. max. § 551, 7.

2) Cf. Kühn., Gram. max. § 552, 1.

3) Cf. Fassbänder, De optativo futuri, p. 25 sqq. (Comm. phil. Monast. 1884).

sententia primariae subiecta ὅπως vel ὡς cum coniunctivo et verbo temporis praeteriti in sententia regente collocato optativus obliquus pro coniunctivo positus apparet. Ex verbis curandi, quae supra protuli, apud Homerum occurrunt μέλει, σκέπτομαι, φυλάσσομαι, φράζομαι; sed horum verborum nullum ὅπως cum indicativo futuri secum habet nisi φράζομαι, quod ὅπως cum κὲ et indicativo futuri bis sequitur: Il. XVII 144 et Od. I 170. Cum autem in sententia primaria verbum temporis praesentis sit, haec exempla huc non spectant.

5. Quare aggrediamur iam ad enuntiationes ex verbis timendi pendentes. Sententiae eiusmodi sunt postulationes[1]), quae a coniunctionibus μή, μὴ οὐ, ὡς μή, ὅπως μὴ incipiunt. Modus legitimus in iis nudus coniunctivus est. Post tempus praeteritum tamen plerumque apud scriptores Graecorum optativus obliquus pro coniunctivo substitutus est, quod praeceptum Homerus quoque diligentissime tenuit; nam omnibus locis, qui huc pertinent, auctoritate codicum optimorum duobus locis remotis consentiente optativum obliquum admisit, neque ullum exemplum coniunctivi post tempus praeteritum retenti apud eum est. Verba timendi autem, quae apud Homerum potissimum in usu sunt, sunt δείδω, δίω, ἅζομαι; verbum φοβοῦμαι in carminibus Homericis vim fugiendi, nondum notionem timendi habet. Omnino septendecim loci afferendi sunt, quibus Homerus verbum timendi vi temporis praeteriti instructum posuit. Vide Il. V 297. Αἰνείας δ'ἀπόρουσε σὺν ἀσπίδι δουρί τε μακρῷ, -- δείσας μή πώς οἱ ἐρυσαίατο νεκρὸν 'Αχαιοί. V 566. περὶ γὰρ δίε ποιμένι λαῶν, — μή τι πάθοι, μέγα δέ σφας ἀποσφήλειε πόνοιο. Cum editoribus praefero πάθοι, lectionem codicum deteriorum, scripturae codicum optimorum, qui πάθῃ exhibent, propterea quod Homerus post verba timendi vi temporis praeteriti praedita optativum obliquum ubique coniunctivo praetulit et facillime fieri potuit, ut librarius πάθοι mutaret in πάθῃ. X 25. ὧς δ'αὔτως Μενέλαον ἔχε τρόμος, οὐδὲ γὰρ αὐτῷ — ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἐφίζανε, μή τι πάθοιεν — 'Αργέιοι. Verba μή τι πάθοιεν pendent ex ἔχε τρόμος. Haec est interpretatio Döder-

1) Perraro sententiae ex verbis timendi aptae forma affirmationum exprimuntur. Cf. Kühn., Gram. max. § 589, 5—8.

leinii et Dindorfii; Crusius, Düntzer aliique ante μὴ cogitatione supplendum esse δειδιότι dicunt, quod participium ad αὐτῷ referunt. Locutio ἔχε τρόμος in se ipsa vim timendi habet. XI 508. τῷ ῥα περίδδεισαν μένεα πνείοντες Ἀχαιοί, — μή πώς μιν πολέμοιο μετακλινθέντος ἕλοιεν. XIV 261. ἅζετο γάρ, μὴ Νυκτὶ θοῇ ἀποθύμια ἔρδοι. Mirum in modum Eusthatius[1]) 984, 37 ῥέξῃ pro ἔρδοι legit, cum 680, 55 ἔρδοι, quae est scribendi ratio omnium codicum, adnotatum sit. Utut res se habet: auctoritate codicum optimorum discernenda est, i. e. ἔρδοι vera forma est. XVII 666. περὶ γὰρ δίε, μή μιν Ἀχαιοὶ — ἀργαλέου πρὸ φόβοιο ἕλωρ δηίοισι λίποιεν. XVIII 34. δείδιε γάρ, μὴ λαιμὸν ἀπαμήσειε σιδήρῳ. Codex Townleianus solus cum Aristarcho habet ἀπαμήσειε; lectio ceterorum codicum, quo in numero est etiam codex optimus Venetus A, cum Zenodoto est ἀποτμήξειε. Haec forma propter metrum mihi praeferenda esse videtur; in ἀπαμάω enim vocalis α post syllabam ἀπ brevis esse solet. Itaque miror plurimos editores ἀπαμήσειε scripsisse. XX 61 sqq. ἔδεισεν ὑπένερθεν ἄναξ ἐνέρων Ἀιδωνεύς, — δείσας δ᾽ἐκ θρόνου ἆλτο καὶ ἴαχε, μή οἱ ὕπερθεν — γαῖαν ἀναρρήξειε Ποσειδάων ἐνοσίχθων, — οἰκία δὲ θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισι φανείη. De φανείη codicum scriptura inter se variat: optimus codex Ven. A exhibet φανηιηι, Laurentianus D φανηη, Townleianus φανηῃ, cum codices notae deterioris φανείη praebeant. Respicientibus lectiones optimorum codicum dubium esse nobis non potest, quin librarii erraverint. Nam φανηιηι et φανηη formae sunt perversae; φανήῃ quidem forma iusta est; sed coniunctivum hic improbo ob easdem causas, quas supra[2]) ad Il. V 566 attuli. Adde XXI 328. Ἥρη δὲ μέγ᾽ ἄυσε περιδδείσασ᾽ Ἀχιλῆι, — μή μιν ἀποέρσειε μέγας ποταμὸς βαθυδίνης.

Od. VII 305. ἀλλ᾽ ἐγὼ οὐκ ἔθελον δείσας αἰσχυνόμενός τε, — μή πως καὶ σοὶ θυμὸς ἐπισκύσσαιτο ἰδόντι. Sententia a μὴ incipiens non tam ad αἰσχυνόμενος applicatur quam ad δείσας.

---

1) „Saeculo duodecimo p. Chr. n. Eusthatius archiepiscopus Thessalonicensis amplissimum commentarium Iliadis et Odysseae confecit Παρεκβολῶν titulo inscriptum. Huius commentarii multi sunt fontes." Cf. Sengebusch, Homerica dissertatio, I p. 40.

2) Cf. huius comm. p. 9.

Ceterum αἰσχυνόμενος hoc loco propius ad vim verendi accedit. XI 633. ἐμὲ δὲ χλωρὸν δέος ᾕρει, — μή μοι Γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου — ἐξ Ἀΐδεω πέμψειεν ἀγαυὴ Περσεφόνεια. XVI 179. ταρβήσας δ'ἑτέρωσε βάλ' ὄμματα, μὴ θεὸς εἴη. XIX 390. αὐτίκα γὰρ κατὰ θυμὸν ὀίσατο, μή ἑ λαβοῦσα — οὐλὴν ἀμφράσσαιτο καὶ ἀμφαδὰ ἔργα γένοιτο. Rarissime verbo οἴεσθαι vis timendi subiecta est; plerumque, ut supra diximus, valet putare, interdum suspicari, qua ex significatione efficitur notio et sperandi et timendi. Quod suspicamur aut aliquid boni aut aliquid mali est. Bonum, quod suspicamur, speramus, malum autem, quod suspicamur, timemus. Οἴεσθαι μὴ igitur significat „timere ne". XXI 285. οἳ δ'ἄρα πάντες ὑπερφιάλως νεμέσησαν — δείσαντες, μὴ τόξον ἐύξοον ἐντανύσειεν. XXI 393. ὁ δ'ἤδη τόξον ἐνώμα — πάντῃ ἀναστρωφῶν, πειρώμενος ἔνθα καὶ ἔνθα, — μὴ κέρα ἶπες ἔδοιεν ἀποιχομένοιο ἄνακτος. Enuntiatum a μὴ exordiens respicit ad participium πειρώμενος. Verbo πειρᾶσθαι quidem ipsi per se vis timendi non adiuncta est. Sed sententiarum cohaerentia saepe efficitur, ut verbo, in quo ipso per se vis timendi non inest, haec notio attribuatur; fit notio, qua timendi cogitatio incitetur[1]). Ita se habet hoc loco participium πειρώμενος. Nam qua alia re nisi timore, ne teredines arcus cornua ederent absente domino, Ulixes incitatus est, ut arcum temptaret? Aliter de hac sententia iudicat Lange[2]); eam ponit in numero sententiarum, quas appellat „prohibitive Fallsetzungssätze". Argumentatur autem sic: „Odysseus lehnt den sich ihm aufdrängenden Gedanken ἶπες ἔδοιεν 'immerhin möchten die Würmer seit meiner Abwesenheit den Bogen zernagen' von sich ab". Haec interpretatio mihi displicet; laudo potius Kühnerum[3]) docentem: Μὴ post verba timendi positum sine dubio particula interrogativa est significans „ne" (= ob nicht). Id notum est μὴ apud omnes

1) Cf. Krüg., Gram. I § 54, 8, 10. „Dieselbe Construction (scil. μὴ cum coniunctivo sive optativo obliquo) findet sich auch nach Begriffen, welche die Idee der Furcht bloss anregen." Affert verba αἰσχύνομαι, ὑποπτεύω, ἐννοοῦμαι, φροντίζω, σκοπῶ μή. Apud Homerum exempla eiusmodi rariora esse dicit II § 54, 8, 8.

2) Lange, Der hom. Gebrauch der Partikel εἰ. I p. 431 sqq.

3) Cf. Kühn., Gram. max. § 589, 1.

scriptores omnium temporum particulam interrogativam esse. Accedunt duo exempla: XXII 96. περὶ γὰρ δίε, μή τις Ἀχαιῶν — ἔγχος ἀνελκόμενον δολιχόσκιον ἢ ἐλάσειε — φασγάνῳ ἀίξας ἠὲ προπρηνέα τύψαι. XXIII 215. αἰεὶ γάρ μοι θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισιν — ἐρρίγει, μή τίς με βροτῶν ἐπάφοιτ' ἐπέεσσιν.

6. Restat in hac quaestionis parte, ut ad enuntiationes ex verbis affectus pendentes animum convertamus. Haec verba apud Homerum (sicut apud omnes scriptores Graecorum) persaepe participium secum habent. Nihilominus multi quoque loci in carminibus eius inveniuntur, ubi sententiae a verbis eiusmodi aptae a coniunctionibus ὅτι (ὅττι), ὡς, ὅ, οὕνεκα, ὅσος (= ὅτι τόσος), οἷος (= ὅτι τοῖος) incipiunt. Sententiae eius generis finitimae sunt sententiis causalibus. Si in sententia primaria verbum temporis praesentis vel futuri positum est, subsequitur in sententia pendente indicativus vel optativus cum ἂν coniunctus; sin autem in sententia primaria tempus praeteritum usurpatum est, scriptores Graeci, si causam ex mente eius, qui loquitur, afferri volunt, in sententia primariae subiecta forma indicativi vel optativo cum ἂν utuntur. Si vero causam ex alterius cuiusdam cogitatione afferri volunt, pro indicativo optativum obliquum substituunt. Homerus tamen omnibus locis, qui huc pertineant — numero sunt triginta unus — indicativum usurpavit. Cf. Il. II 320. ἡμεῖς δ' ἑσταότες θαυμάζομεν, οἷον ἐτύχθη. Latine: „nos autem adstantes mirabamur (scil. „cernentes" sive „perterriti"), quod tale factum erat". Θαυμάζειν ipsum per se verbum affectus est. Aristarchus igitur non plane recte docet[1]) θαυμάζειν hoc loco nonnullisque aliis locis valere θεᾶσθαι, cum scholiastes θαυμάζειν hic significare ἐκπλήττεσθαι existimet. Res mihi ita se habere videtur, ut verbo θαυμάζειν (mirari) hoc loco vis cernendi et notio terroris admixta sit. VI 166. τὸν δὲ ἄνακτα χόλος λάβεν, οἷον ἄκουσεν. IX 533. καὶ γὰρ τοῖσι κακὸν χρυσόθρονος Ἄρτεμις ὦρσεν — χωσαμένη, ὅ οἱ οὔ τι θαλύσια γουνῷ ἀλωῆς — Οἰνεὺς ἔρξ'. XI 78. πάντες δ' ᾐτιάοντο[2]) κελαινεφέα Κρο-

1) Cf. Lehrs, De Aristarchi studiis Homericis p. 149.

2) Hos versus et quattuor proximos Zenodotus omiserat, spurios iudicaverunt Aristophanes et Aristarchus. — Pro ᾐτιάοντο (sic Cauer) codices habent ᾐτιόωντο.

νίωνα, — οὕνεκ' ἄρα Τρώεσσιν ἐβούλετο κῦδος ὀρέξαι[1]). Sunt, qui verbum αἰτιᾶσθαι (= „accusare") numerent in verbis dicendi[2]). Kühner αἰτιᾶσθαι, si accusativum cum infinitivo secum habet, suo iure in numero verborum dicendi ponit, cum, si coniunctio ὅτι (ὡς) subsequitur, ponat in numero verborum affectus[3]). — Quo magis res eluceat, admoneo vos de usu vocis Latinae accusandi. In sententia ab hoc verbo pendente invenitur coniunctio „quod"; scriptores posteriores demum accusativum cum infinitivo post hoc verbum sibi permiserunt — ut Tacitus. Coniunctio „quod" autem post verbum accusandi locum non haberet, si accusare verbum dicendi esset. Eodem modo se habent haec verba: laudare, gratulari, gratias agere, vituperare, reprehendere, queri aliaque similia. Sunt verba affectus, ita tamen comparata, ut iis notio dicendi admixta sit[4]). Verba, quae modo enumeravi, mirum in modum accusativum cum infinitivo post se non admittunt, quippe qui post verba merum affectum significantia occurrat. Adde XIV 95 = XVII 173. νῦν δέ σευ ὠνοσάμην πάγχυ φρένας, οἷον ἔειπες. XIV 406. χώσατο δ' Ἕκτωρ, — ὅττι ῥά οἱ βέλος ὠκὺ ἐτώσιον ἔκφυγε χειρός. XV 155. οὐδέ σφωιν ἰδὼν ἐχολώσατο θυμῷ, — ὅττι οἱ ὦκ' ἐπέεσσι φίλης ἀλόχοιο πιθέσθην. XVI 530. Γλαῦκος δ' ἔγνω ᾗσιν ἐνὶ φρεσὶ γήθησέν τε, — ὅττι οἱ ὦκ' ἤκουσε μέγας θεὸς εὐξαμένοιο. Sententia ὅττι . . . ἤκουσε . . . artius ad γήθησεν applicatur quam ad ἔγνω, quare hoc exemplum huc afferendum erat. XVIII 247. πάντας γὰρ ἔχε τρόμος, οὕνεκ' Ἀχιλλεὺς — ἐξεφάνη. XX 42. Ἀχαιοὶ μὲν μέγ' ἐκύδανον, οὕνεκ' Ἀχιλλεὺς — ἐξεφάνη. Verbum κυδαίνειν, quod sciam, hoc uno loco vim intransitivam habet; valet autem hic „se efferre", est igitur verbum affectum exprimens. Versum modo laudatum sic verto: „Achivi magnopere se efferebant (i. e. gaudentes gloriabantur), quod Achilles in conspectum se dederat". — Aliis locis κυδαίνειν significat „efferre" (erheben) vel „laetificare". Cf. Il. X 69. πάντας κυδαίνων (= omnes

1) Vide pag. 14, adn. 2.

2) Cf. Göcke, Zur Constr. d. Verba dic. et sent. bei Hom. p. 3.

3) Cf. Kühn., Gram. max. § 473, 1 et § 550, A, 1.

4) H. J. Müller (Lat. Schulgr. § 221b) igitur aptissime haec verba appellat „Verba der Äusserung der Affekte".

honorifice nominans). Od. XIV 438. κύδαινε δὲ θυμὸν ἄνακτος (= laetificabat vero animum domini). Restat, ut afferam XX 282. ἔστη ... — ταρβήσας, ὅ οἱ ἄγχι πάγη βέλος. XXII 291 = XIV 406, quod exemplum supra protuli. XXIII 556. ὣς φάτο, μείδησεν δὲ ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεὺς — χαίρων Ἀντιλόχῳ, ὅτι οἱ φίλος ἦεν ἑταῖρος. XXIV 629. ἦ τοι Δαρδανίδης Πρίαμος θαύμαζ' Ἀχιλῆα, — ὅσσος ἔην οἷός τε.

Od. I 381. οἳ δ' ἄρα πάντες ... Τηλέμαχον θαύμαζον, ὅ θαρσαλέως ἀγόρευεν. Haec eadem verba leguntur XVIII 410 et XX 268. Addendi sunt hi loci: III 52. χαῖρε δ' Ἀθηναίη πεπνυμένῳ ἀνδρὶ δικαίῳ, — οὕνεκα οἷ προτέρῃ δῶκε χρύσειον ἄλεισον. VIII 77. ἄναξ δ' ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων — χαῖρε νόῳ, ὅ τ' ἄριστοι Ἀχαιῶν δηριάοντο. [Sic Cauer; libri manu scripti praebent δηριόωντο.] VIII 199. ὣς φάτο, γήθησεν δὲ πολύτλας δῖος Ὀδυσσεὺς — χαίρων, οὕνεχ' ἑταῖρον ἐνηέα λεῦσσ' ἐν ἀγῶνι. XI 102. οὐ γὰρ ὀίω — λήσειν ἐνοσίγαιον, ὅ τοι κότον ἔνθετο θυμῷ — χωόμενος, ὅτι οἱ υἱὸν φίλον ἐξαλάωσας. XIV 51. χαῖρε δ' Ὀδυσσεύς, — ὅττι μιν ὣς ὑπέδεκτο. XIV 365. ἐγὼ δ' εὖ οἶδα καὶ αὐτὸς — νόστον ἐμοῖο ἄνακτος, ὅ τ' ἤχθετο πᾶσι θεοῖσιν — πάγχυ μάλ', ὅττι μιν οὔ τι μετὰ Τρώεσσι δάμασσαν — ἠὲ φίλων ἐν χερσίν. XIV 526. χαῖρε δ' Ὀδυσσεύς, — ὅττι ῥά οἱ βιότου περικήδετο νόσφιν ἐόντος. XVI 425. δὴ γὰρ κεχολώατο λίην, — οὕνεκα ληιστῆρσιν ἐπισπόμενος Ταφίοισιν — ἤκαχε Θεσπρωτούς. XVIII 281. ὣς φάτο· γήθησέν τε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς, — οὕνεκα τῶν μὲν δῶρα παρέλκετο. XIX 542. ἀμφὶ δ' ἔμ' ἠγερέθοντο ἐυπλοκαμῖδες Ἀχαιαὶ — οἴκτρ' ὀλοφυρομένην, ὅ μοι αἰετὸς ἔκτανε χῆνας. XXI 414. γήθησέν τ' ἄρ' ἔπειτα πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς, — ὅττι ῥά οἱ τέρας ἧκε Κρόνου πάις ἀγκυλομήτεω.

§ 2.
De interrogationibus obliquis.

Interrogationum pariter atque enuntiationum duo genera discernuntur: postulationes et affirmationes. Omnes interrogationes, in quibus coniunctivus dubitativus vel deliberativus usurpatus est, sunt postulationes. In affirmationibus, quae huc spectant, indicativus, optativus cum ἄν coniunctus, imperfectum

cum ἄν, indicativus aoristi cum ἄν locum habent. Apud Homerum quidem accedit coniunctivus nudus vel cum ἄν coniunctus pro futuro. In interrogationibus obliquis ex verbo temporis praeteriti pendentibus pro indicativo et coniunctivo, etiam pro coniunctivo particulae ἄν iuncto, substitui licet optativum obliquum. Interrogationes obliquae verbis dicendi et sentiendi applicantur. Discernuntur autem in interrogationes simplices et interrogationes disiunctivas.

1. In interrogationibus simplicibus orationis obliquae ex verbis temporis praeteriti aptis ab Homero aliquotiens modi orationis rectae — i. e. indicativus, coniunctivus pro futuro admissus, optativus cum ἄν coniunctus — servati sunt; saepius tamen optativus obliquus pro indicativo et coniunctivo positus est. Nexus sententiarum efficitur coniunctione εἰ sive ἦ vel pronominibus et adverbiis interrogativis.

a) Interrogationum obliquarum simplicium, in quibus indicativus orationis rectae retentus est, omnino quindecim exempla collegi. Sunt autem Il. II 409. ᾔδεε γὰρ κατὰ θυμὸν ἀδελφεόν[1]), ὡς ἐπονεῖτο. Latine: „sciebat enim in animo suo, ut frater laboraret" (non „fratrem laborare"). Prorsus aliter autem se habet, credo, Il. II 194. ἐν βουλῇ δ' οὐ πάντες ἀκούσαμεν, οἷον ἔειπε. Nam si verteremus: „in consilio non omnes audivimus, quid diceret", nobis existimandum esset aut Agamemnonem imperatorem remissius esse locutum aut multos milites surdos fuisse; utrumque autem non verisimile est. Versus allatus igitur sic mihi reddendus esse videtur: „in consilio non omnes accepimus [tale], quale dixit", i. e. non omnes verba eius recte accepimus[2]). Res si ita se habet, sententia οἷον ἔειπε est enuntiatum relativum orationis rectae. — Huc autem pertinent: XI 649. αἰδοῖος νεμεσητός, ὅ με προέηκε πυθέσθαι, — ὅν τινα τοῦτον ἄγεις βεβλημένον. XII 58. ἔνθ' οὔ κεν ῥέα ἵππος εὔτροχον ἅρμα τιταίνων — ἐσβαίη· πεζοὶ δὲ μενοίνεον, εἰ τελέουσι. Τελέουσι est forma indicativi futuri[3]). Πεζοὶ δὲ

---

1) Ἀδελφεόν est anticipatio (πρόληψις) quae dicitur. Proprie ἀδελφεός subiectum in sententia pendente esse debebat.

2) Haec sententia efficitur vocabulo οἷον. Si poeta pro οἷον scripsisset ὅτι, enuntiatum esset interrogatio.

3) Homerus optativum futuri, qui semper et ubique optativus

μενοίνεον, εἰ τελέουσι sic verto: „pedites autem in mente agitabant, num id perfecturi essent“ (= perficere possent). XXI 265 sqq. ὁσσάκι δ' ὁρμήσειε ποδάρκης δῖος Ἀχιλλεὺς — στῆναι ἐναντίβιον καὶ γνώμεναι, εἴ μιν ἅπαντες — ἀθάνατοι φοβέουσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν, — τοσσάκι μιν μέγα κῦμα διιπετέος ποταμοῖο — πλάζ' ὤμους καθύπερθεν.

Od. III 15. τούνεκα γὰρ καὶ πόντον ἐπέπλως, ὄφρα πύθηαι — πατρός, ὅπου κύθε γαῖα καὶ ὅν τινα πότμον ἐπέσπεν. III 86. ἄλλους μὲν γὰρ πάντας, ὅσοι Τρωσὶν πολέμιζον, — πευθόμεθ', ἧχι ἕκαστος ἀπώλετο λυγρῷ ὀλέθρῳ. IV 280. αὐτὰρ ἐγὼ καὶ Τυδεΐδης καὶ δῖος Ὀδυσσεὺς — ἥμενοι ἐν μέσσοισιν ἀκούσαμεν, ὡς ἐβόησας. IV 712. οὐκ οἶδ', ἤ τίς μιν θεὸς ὦρορεν, ἦε καὶ αὐτοῦ — θυμὸς ἐφωρμήθη ἴμεν ἐς Πύλον, ὄφρα πύθηται — πατρὸς ἑοῦ ἢ νόστον ἢ ὅν τινα πότμον ἐπέσπεν. VIII 514. ἤειδεν δ' ὡς ἄστυ διέπραθον υἷες Ἀχαιῶν. Huc non pertinet, ut opinor, XIII 93. δὴ τότε γ' ἀτρέμας εὗδε λελασμένος, ὅσσ' ἐπεπόνθει (verte: „tunc autem tranquillus dormiebat oblitus [omnia], quae perpessus erat“). Enuntiatum ὅσσ' ἐπεπόνθει sententia relativa orationis rectae est. Adde hos locos huc spectantes: XIII 303 sqq. νῦν αὖ δεῦρ' ἱκόμην, ἵνα τοι σὺν μῆτιν ὑφήνω — χρήματά τε κρύψω, . . . εἴπω θ' ὅσσα τοι αἶσα δόμοις ἔνι ποιητοῖσιν — κήδε' ἀνασχέσθαι. Post αἶσα deest ἐστι (αἶσά ἐστι). XVII 120. εἴρετο δ' αὐτίκ' ἔπειτα βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος, — ὅττευ χρηΐζων ἱκόμην Λακεδαίμονα δῖαν. XIX 464. ὁ δ' ἄρα σφίσιν εὖ κατέλεξεν, — ὥς μιν θηρεύοντ' ἔλασεν σῦς λευκῷ ὀδόντι. XX 28. ὣς ἄρ' ὅ γ' ἔνθα καὶ ἔνθα ἑλίσσετο μερμηρίζων, — ὅππως δὴ μνηστῆρσιν ἀναιδέσι χεῖρας ἐφήσει — μοῦνος ἐὼν πολέσι. XXIII 300 sqq. τὼ δ' ἐπεὶ οὖν φιλότητος ἐταρπήτην ἐρατεινῆς, — τερπέσθην μύθοισι πρὸς ἀλλήλους ἐνέποντες· — ἡ μέν, ὅσ' ἐν μεγάροισιν ἀνέσχετο δῖα γυναικῶν. Enuntiatum ὅσ' ἐν μεγάροισιν ἀνέσχετο δῖα γυναικῶν mihi potius interrogatio obliqua esse videtur (pendens ex ἔνεπε post ἡ μὲν cogitatione supplendo) quam sententia relativa orationis rectae, quamquam hanc explicationem non prorsus reiciendam esse concedo. Aliter autem iudico de Od. XXIII 306 sqq. αὐτὰρ

obliquus est, pro indicativo futuri nondum admisit. Cf. Fassbänder, De optativo futuri, p. 1. adn. et p. 2.

ὁ διογενὴς Ὀδυσσεύς [scil. ἔνεπε], ὅσα κήδε' ἔθηκεν — ἀνθρώποις ὅσα τ' αὐτὸς ὀϊζύσας ἐμόγησεν, — πάντ' ἔλεγ' [ε]. Hoc enim loco enuntiatum ὅσα κήδε' ἔθηκεν ... refertur ad πάντ' ἔλεγεν, est igitur sententia relativa orationis rectae. Restat, ut huc afferam XXIII 310 sqq. ἤρξατο δ' ὡς πρῶτον Κίκονας δάμασ', αὐτὰρ ἔπειτα — ἦλθ' ἐς Λωτοφάγων ἀνδρῶν πίειραν ἄρουραν· — ἠδ' ὅσα Κύκλωψ ἔρξε, καὶ ὡς ἀπετίσατο ποινὴν — ἰφθίμων ἑτάρων, οὓς ἤσθιεν οὐδ' ἐλέαιρεν· — ἠδ' ὡς Αἴολον ἵκεθ', ὅ μιν πρόφρων ὑπέδεκτο — ... — ἠδ' ὡς Τηλέπυλον Λαιστρυγονίην ἀφίκανεν. — Huc accedunt v. 320 sqq. καὶ Κίρκης κατέλεξε δόλον πολυμηχανίην τε, — ἠδ' ὡς εἰς Ἀΐδεω δόμον ἤλυθεν εὐρώεντα — ψυχῇ χρησόμενος Θηβαίου Τειρεσίαο — νηὶ πολυκληῖδι καὶ εἴσιδε πάντας ἑταίρους — ... ἠδ' ὡς Σειρήνων ἀδινάων φθόγγον ἄκουσεν, — ὡς δ' ἵκετο Πλαγκτὰς πέτρας δεινήν τε Χάρυβδιν — ... — ἠδ' ὡς Ἠελίοιο βόας κατέπεφνον ἑταῖροι, — ἠδ' ὡς νῆα θοὴν ἔβαλε ψολόεντι κεραυνῷ — Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, ... — ... ὡς δ' ἵκετ' Ὠγυγίην νῆσον νύμφην τε Καλυψώ.

b) Coniunctivus orationis rectae in interrogationibus simplicibus orationis obliquae ab Homero ter servatus est. Il. II 3. ἀλλ' ὅ γε μερμήριζε κατὰ φρένα, ὡς Ἀχιλῆα — τιμήσῃ, ὀλέσῃ δὲ πολέας ἐπὶ νηυσὶν Ἀχαιῶν. Cauer (in editione sua) J. H. Vossium[1]) secutus optativos τελέσαι et ὀλέσαι contra auctoritatem omnium codicum posuit, id quod non probo. Neque magis assentior Webero[2]), qui hoc esse exemplum sententiae finalis arbitratus est. Verto enim sic: „ille autem in animo meditabatur, quomodo Achillem honoraturus multosque apud naves Achivorum perditurus esset". Coniunctivus vi futuri praeditus apud Homerum in interrogationibus obliquis raro invenitur[3]). Pariter legimus Il. X 224. σύν τε δύ' ἐρχομένω — καί τε πρὸ ὃ τοῦ ἐνόησεν, ὅππως κέρδος ἔῃ. Non dubium est, quin ὅππως κέρδος ἔῃ interrogatio obliqua sit; sed quaeritur, utrum exemplum allatum huc spectet necne. Nam ἐνόησε est forma aoristi empirici, qui plerumque perverse dicitur

1) Cf. J. H. Voss, Kritische Blätter (1828), I, p. 229.
2) Cf. Weber, Entwicklungsgeschichte der Absichtssätze, p. 62.
3) Cf. Krüger, Gram. II, § 54, 7 adn. 1.

aoristus gnomicus[1]). Sunt grammatici, qui doceant aoristum empiricum notionem et vim temporis praesentis habere, ut Kochius[2]), Curtius[3]), Weber[4]). Contra dicit suo iure Kühner[5]) aoristum empiricum nihil differre ab aoristo narrativo. Apud eum tamen exemplum desideratur, quo id, quod affirmavit, comprobetur. Cuius rei exemplum est, ut opinor, Il. XVIII 320 sqq. ὃ δέ τ' ἄχνυται ὕστερος ἐλθών, — πολλὰ δέ τ' ἄγκε' ἐπῆλθε μετ' ἀνερος ἴχνι' ἐρευνῶν, — εἴποθεν ἐξεύροι. Nam ἐπῆλθε, ad quod verbum participium ἐρευνῶν refertur, forma aoristi empirici est. Ad ἐρευνῶν applicatur tum „sententia hypothetica non condicionalis"[6]): εἴποθεν ἐξεύροι. In sententia eiusmodi, si in enuntiato primario verbum temporis praesentis vel futuri usurpatum est, ἐὰν cum coniunctivo locum habere solet. Pro quo modo tempore praeterito in sententia primaria posito optativum obliquum substitui licet. [Consentaneum est, si hoc fit, pro ἐὰν scribendum esse εἰ.] Quod cum ita sit, ἐξεύροι optativus obliquus est, qui spectat ad aoristum empiricum. Iudico autem sic: post aoristum empiricum scriptores Graecorum potius modum orationis rectae servaverunt, quam ut optativum obliquum pro eo admitterent; licebat iis autem optativum obliquum ponere. Idem iudicium faciendum esse puto de imperfecto in sententiis condicionalibus veritati contrariis usurpato, ubi in sententia ab εἰ incipiente

---

1) Usus enim huius aoristi multo latius patet, quam ut in dictis (Sinnsprüchen) solis quae apud Graecos γνῶμαι vocantur, unde nomen aoristi gnomici, locum habeat. Döderlein (Reden und Aufsätze II, p. 316) primus eo nomine usus esse videtur, quem plerique secuti sunt. Aoristus gnomicus est species aoristi empirici. Graeci aoristum empiricum libenter usurpant, si de rebus usu observatis probatisque sermo est, i. e. in „allgemeinen Erfahrungssätzen". Homerus e. g. hunc modum saepe in comparationibus admisit; nos utimur tempore praesenti.

2) Cf. Koch, Griech. Schulgr. § 108 adn. (Leipzig 1878).

3) Cf. Curtius-Hartel, Griech. Schulgr. XX. Aufl. § 206, 3 a.

4) Cf. Weber, Entwicklungsgeschichte der Absichtssätze, § 48.

5) Cf. Kühn., Gram. max. § 386, 7.

6) Sic Fassbänder (de opt. fut. p. 49) recte appellat sententias „sumptionem" sive „exspectationem" significantes, quas plurimi grammatici perperam sub interrogationibus obliquis ponunt.

nudum imperfectum et in sententia primaria imperfectum cum ἂν coniunctum invenitur. Hoc imperfectum cum ad tempus praesens respiciat, non facile optativum obliquum post se habebit. Sed perrara sunt exempla optativi obliqui post tale imperfectum positi. Conferatis velim Platonis Civ. 600, e: εἰ μὴ ἔπειθον, αὐτοὶ ἂν ἐπαιδαγώγουν, ὅπῃ ᾔεσαν, ἕως ἱκανῶς παιδείας μεταλάβοιεν[1]). Quibus rebus expositis ad Il. X 224 revertamur. Homero igitur pro ἔῃ scribere licuisset εἴη, si haec forma in versum propter metrum quadraret. — Adiungendum est unum exemplum ex Odyssea petitum: XIV 327 sqq. τὸν δ' ἐς Δωδώνην φάτο βήμεναι, ὄφρα θεοῖο — ἐκ δρυὸς ὑψικόμοιο Διὸς βουλὴν ἐπακούσῃ, — ὅππως νοστήσῃ Ἰθάκης ἐς πίονα δῆμον. Verbo νοστήσῃ vis temporis futuri subiecta est.

c) Tertius modus denique, qui in interrogationibus locum habet, est, ut supra diximus, optativus cum ἂν sive κὲν coniunctus. Unum exemplum huc afferendum est Il. IX 680. αὐτόν σε φράζεσθαι ἐν Ἀργείοισιν ἄνωγεν, — ὅππως κεν νῆάς τε σόῳς καὶ λαὸν Ἀχαιῶν. Formam σόῳς pauci codices praebent; Venetus A cum compluribus aliis habet σόῃς (vel σόης); pauci exhibent σώσῃς vel σόοις. Aristarchus posuit σοῷς et σαῷς. Nonnulli editores recentiores, ut Larochius, Bekker, Düntzer Lobeckii auctoritatem secuti σόῳς in textum receperunt. Haec est forma optativi: ex σάοις enim contractione fit σῷς, et epenthesi adhibita ex σῷς exoritur σόῳς. Haec interpretatio mihi magis placet quam Caueri explicatio[2]), qui

---

1) Cf. Cavallin, De modis atque temporibus orationis obliquae apud Herodotum, p. 11 (Comm. philol. ed. Lundae MDCCCLXXVII). Madvigius, rerum grammaticarum iudex acutissimus, negat se post indicativum hypotheticum optativum vidisse. (Cf. Cavallin, l. l. p. 11 adn. 6.)

2) Cauer in praefatione Iliadis p. XXXIII dicit haec: „Etiam σαόω verbi nonnullae formae, quarum et de vocalibus et de accentu libri manu scripti inter se discrepant, olim inter distractas referebantur σόωσι I 393, σόῳ I 424, σόῳς I 681. Pro eis Nauckius (BPt [= Bulletin de l'Académie impériale des sciences de St.-Pétersbourg] 22, p. 33) postulavit, et ipse (a. 1877) scripsit: σαῶσι, σαοῖ, σαοῖς· Sed quoniam imperativi (ν 230. ρ 595) et indicativi imperfecti (Π 363

σαῷς probat et in editione sua admittit. Σαῷς cum aliis pro forma coniunctivi habet. Aristarchus igitur hoc loco coniunctivum σαῷς et optativum σόῳς probavit. [Sic enim scribendum esse videtur pro σοῷς.] Aliis causis omissis hoc loco propter sensum optativus cum ἂν coniunctivi formae praeferendus est. Nam Achilles hic loquitur ironice, et optativus cum ἂν coniunctus aptissimus modus est, quo indicetur aliquid per dissimulationem dictum esse. Contra optativum cum κὲν propterea non dicit id, quod ceteris locis carminum Homericorum post φράζεσθαι occurrit ὅπως κε cum indicativo futuri vel cum coniunctivo.

d) Sequitur, ut octo et viginti exempla afferam, ubi optativus obliquus pro indicativo aut pro coniunctivo orationis rectae in interrogationibus simplicibus substitutus est.

α) Pro indicativo duodecim locis optativus obliquus admissus est. Cf. Il. V 85. Τυδεΐδην δ' οὐκ ἂν γνοίης, ποτέροισι μετείη. Quoniam οὐκ ἂν γνοίης (= non cerneres) hic ad rem praeteritam respicit, μετείη est optativus obliquus. XXI 608 sqq. οὐδ' ἄρα τοί γ' ἔτλαν πόλιος καὶ τείχεος ἐκτὸς — μεῖναι ἔτ' ἀλλήλους καὶ γνώμεναι, ὅς τε πεφεύγοι — ὅς τ' ἔθαν' ἐν πολέμῳ. Hoc loco optativus obliquus et indicativus ἔθαν[ε] iuxta positi sunt, quae res apud scriptores Graecorum interdum apparet. Quod codex Laurentianus D πεφεύγει praebet pro πεφεύγοι, consentiente scriptura ceterorum codicum nullius momenti est, praesertim cum etiam codex Venetus A optativum habeat. Mutatio litterae ο in ε facillima est. Adde Od. VII 14 sqq. ἀμφὶ δ' Ἀθήνη — πολλὴν ἠέρα χεῦε φίλα φρονέουσ' Ὀδυσῆι, — μή τις Φαιήκων μεγαθύμων ἀντιβολήσας — κερτομέοι τ' ἐπέεσσι καὶ ἐξερέοιτ', ὅτις εἴη. IX 88. δὴ τότ' ἐγὼν ἑτάρους προΐην πεύθεσθαι ἰόντας, — οἵ τινες ἀνέρες εἶεν' ἐπὶ χθονὶ σῖτον ἔδοντες. IX 402. ἱστάμενοι δ' εἴροντο περὶ σπέος, ὅττι ἑ κήδοι. X 100 =

Φ 238) forma σάω aeolice ex analogia verborum in-μι exeuntium facta in omnibus codicibus tradita est, praestat, quod Christius (a. 1884) fecit, etiam coniunctivum ita formare: σαῶ, σαῷς, ut concinat cum exemplis qualia sunt γνῶ A 411, γνῷς χ 373, δῷς H 27. Accedit, quod σαῷς I 681 in altera editionum Aristarchearum scriptum fuit; cf. Ludwich AHT (= Aristarchs hom. Textkritik. Teil I u. II. Leipzig 1884 - 1885) I, p. 310."

IX 88. X 109. οἱ δὲ παριστάμενοι προσεφώνεον ἔκ τ' ἐρέοντο, — ὅς τις τῶνδ' εἴη βασιλεύς, καὶ τοῖσιν ἀνάσσοι. XIII 415. ᾤχετο πευσόμενος μετὰ σὸν κλέος, εἴ που ἔτ' εἴης. XV 423. εἰρώτα δὴ ἔπειτα, τίς εἴη καὶ πόθεν ἔλθοι. XVII 368. ἀλλήλους τ' εἴροντο, τίς εἴη καὶ πόθεν ἔλθοι. XIX 463. χαῖρον νοστήσαντι καὶ ἐξερέεινον ἕκαστα, — οὐλὴν ὅττι πάθοι. XXIV 235 sqq. μερμήριξε δ' ἔπειτα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν — κύσσαι καὶ περιφῦναι ἑὸν πατέρ' ἠδὲ ἕκαστα — εἰπεῖν, ὡς ἔλθοι καὶ ἵκοιτ' ἐς πατρίδα γαῖαν, — ἦ πρῶτ' ἐξερέοιτο ἕκαστά τε πειρήσαιτο.

β) Pro coniunctivo orationis rectae optativus obliquus in interrogationibus simplicibus quinquies decies admissus est.

a) Pro coniunctivo vi temporis futuri praedito undecim locis positus est. Sunt autem Il. XIV 159. μερμήριξε δ' ἔπειτα βοῶπις πότνια Ἥρη, — ὅππως ἐξαπάφοιτο[1]) Διὸς νόον αἰγιόχοιο. XXI 137. ὥρμηνεν δ' ἀνὰ θυμόν, ὅπως παύσειε πόνοιο — δῖον Ἀχιλλῆα, Τρώεσσι δὲ λοιγὸν ἀλάλκοι. XXII 320. πάλλεν δεξιτερῇ φρονέων κακὸν Ἕκτορι δίῳ, — εἰσοράων χρόα καλόν, ὅπῃ εἴξειε μάλιστα. Optativus εἴξειε spectat ad εἰσοράων, quod participium ipsum respicit ad πάλλεν. XXIV 679 sqq. ἀλλ' οὐχ Ἑρμείαν ἐριούνιον ὕπνος ἔμαρπτεν — ὁρμαίνοντ' ἀνὰ θυμόν, ὅπως Πρίαμον βασιλῆα — νηῶν ἐκπέμψειε.

Od. III 129. φραζόμεθ' Ἀργεΐοισιν, ὅπως ὄχ' ἄριστα γένοιτο. IX 420. αὐτὰρ ἐγὼ βούλευον, ὅπως ὄχ' ἄριστα γένοιτο. IX 554. ἀλλ' ὅ γε μερμήριζεν, ὅπως ἀπολοίατο πᾶσαι — νῆες ἐύσσελμοι καὶ ἐμοὶ ἐρίηρες ἑταῖροι. XI 479. ἦλθον Τειρεσίαο κατὰ χρέος, εἴ τινα βουλὴν — εἴποι, ὅπως Ἰθάκην ἐς παιπαλόεσσαν ἱκοίμην. Enuntiatum εἴ τινα βουλὴν εἴποι est sententia hypothetica, non condicionalis, cum ὅπως — ἱκοίμην interrogatio obliqua sit. XV 169. μερμήριξε δ' ἀρηίφιλος Μενέλαος, — ὅππως οἱ κατὰ μοῖραν ὑποκρίναιτο νοήσας. XV 202. Νεστορίδης δὲ ἑῷ συμφράσσατο θυμῷ, — ὅππως οἱ κατὰ

1) Verborum μερμηρίζω, ὁρμαίνω, φρονέω, φράζομαι similiumque forma posita saepius ὅπως cum cuniunctivo invenitur. Hic coniunctivus modo futuri vice fungitur, modo coniunctivus dubitativus (s. deliberativus) est. Antecedente autem tempore praeterito licet pro coniunctivo eiusmodi optativum obliquum ponere.

μοῖραν ὑποσχόμενος τελέσειεν. XIX 296. τὸν δ' ἐς Δωδώνην φάτο βήμεναι, ὄφρα θεοῖο — ἐκ δρυὸς ὑψικόμοιο Διὸς βουλὴν ἐπακούσῃ, — ὅππως νοστήσειε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν — ἤ-δη δὴν ἀπεών, ἢ ἀμφαδὸν ἠὲ κρυφηδόν. Compara hunc locum cum Od. XIV 327, quod exemplum supra (p. 21) attuli. Verba sunt eadem, praeterquam quod hic optativus obliquus νοστήσειε et ibi coniunctivus νοστήσῃ scriptus legitur.

b) Pro coniunctivo dubitativo optativus obliquus in his interrogationibus simplicibus ab Homero admissus est: Il. III 316. κλήρους ἐν κυνέῃ χαλκήρεϊ πάλλον ἑλόντες, — ὁππότερος δὴ πρόσθεν ἀφείη χάλκεον ἔγχος. Delbrückius[1]) exemplum allatum itemque Il. X 503, XIV 507, XVI 283 sub sententiis relativis orationis obliquae posuit. Confitetur autem ipse sensu sententias, de quibus hic agatur, propius accedere ad interrogationes obliquas. In κλήρους πάλλον subaudiendum est „sortibus consulebant de aliqua re“, quod verbum dicendi est. Ex verbo dicendi autem, si quid interrogatur, interrogatio obliqua pendet. In reliquis exemplis tribus verba sentiendi (μερμηρίζω, παπταίνω) insunt. Neque vero est, cur ea hic non ponamus. Conferatis Il. X 503. αὐτὰρ ὁ μερμήριζε μένων, ὅτι κύντατον ἔρδοι. XIV 507 = XVI 283. πάπτηνεν δὲ ἕκαστος, ὅπῃ φύγοι αἰπὺν ὄλεθρον[2]). Adde denique Od. XI 229. αὐτὰρ ἐγὼ βούλευον, ὅπως ἐρέοιμι ἑκάστην.

2. Interrogationes obliquae disiunctivae apud Homerum a coniunctionibus ἢ — ἠέ, ἢ — ἤ, ἠὲ — ἤ exordiuntur[3]). Πότερον (πότερα) — ἤ, εἰ — ἤ, quas coniunctiones scriptores Attici qui dicuntur usurpare solent, Homerus nondum novisse videtur. Εἴτε — εἴτε, a qua coniunctione interdum sententiae interrogativae incipiunt, in carminibus Homericis aliquotiens admissum est. Cf. Il. I 65. Od. III 90. Veniamus iam ad afferenda

---

1) Cf. Delbrück, Der Gebrauch des Conj. u. Optativs im Sanskrit u. Griech. p. 249.

2) Haec eadem verba continentur Od. XXII 43. Sed cum plerique codices hunc versum omiserint, eius ratio non habenda est.

3) Cauer (Praef. Il. p. XLVII) licentius mihi egisse videtur dicens sic: „Inter ἤ et ἤ (ἠέ) non secundum codices distinxi, sed in interrogationibus simplicibus scripsi ἦ, in disiunctivis ἤ, ἠέ etc.“

exempla huc spectantia. Numerus autem eorum est omnino viginti quattuor.

a) Atque primum duo exempla deprehendi, in quibus indicativus orationis rectae retentus est. Dico autem Il. X 394 sqq. ἠνώγει δέ μ' ἰόντα θοὴν διὰ νύκτα μέλαιναν — ἀνδρῶν δυσμενέων σχεδὸν ἐλθέμεν ἔκ τε πυθέσθαι, — ἠὲ φυλάσσονται νῆες θοαὶ ὡς τὸ πάρος περ, ἢ ἤδη χείρεσσιν ὑφ' ἡμετέρῃσι δαμέντες — φύξιν βουλεύουσι μετὰ σφίσιν οὐδ' ἐθέλουσιν — νύκτα φυλασσέμεναι. Od. XXIV 261. οὐ τόλμησεν ἕκαστα — εἰπεῖν ἠδ' ἐπακοῦσαι ἐμὸν ἔπος, ὡς ἐρέεινον — ἀμφὶ ξείνῳ ἐμῷ, ἤ που ζώει τε καὶ ἔστιν, — ἢ ἤδη τέθνηκε καὶ εἰν Ἀίδαο δόμοισιν.

b) Exemplum coniunctivi, qui spectet ad verbum vi temporis praeteriti instructum, in utroque membro interrogationis disiunctivae orationis obliquae retenti apud Homerum non exstat. Unus tamen locus invenitur, ubi in priore parte coniunctivus usurpatus est, cum in altera parte optativus obliquus pro coniunctivo substitutus sit. Qui locus est Il. XVI 646 sqq. (quod exemplum sub d proferetur[1]).)

c) Adiungendum est unum exemplum, ubi optativus cum κὲν particula coniunctus admissus est. Qui locus est Od. XV 299. ἔνθεν δ' αὖ νήσοισιν ἔπι προέηκε θοῇσιν — ὁρμαίνων, ἤ κεν θάνατον φύγοι ἤ κεν ἁλῴη. Codices omnes praeter unum notae deterioris φύγοι praebent; hic autem habet φύγῃ. De ἁλῴη autem scriptura magnopere variat: unus liber manu scriptus deterior ἁλοίη exhibet; reliqui tradunt ἁλῴη vel ἁλώῃ vel ἁλώη vel ἀλώη. Equidem praefero auctoritate optimorum codicum nixus ἁλῴη omnibus aliis lectionibus. Neque habeo, cur cum Cauero auctoritati codicum optimorum adversanti pro φύγοι ponam φύγῃ. Si poeta φύγῃ scripsisset, credo, etiam ἁλώῃ, coniunctivi formam, posuisset.

d) Restat, ut unum et viginti exempla interrogationum disiunctivarum afferam, in quibus optativus obliquus aut pro indicativo aut pro coniunctivo orationis rectae positus est.

α) Pro indicativo orationis rectae optativus obliquus semel substitutus est: cf. Il. V 85. Τυδεΐδην δ' οὐκ ἂν γνοίης, πο-

1) Cf. huius commentationis p. 27.

τέροισι μετείη, — ἠὲ μετὰ Τρώεσσιν ὁμιλέοι ἢ μετ' Ἀχαιοῖς. Ad interrogationem simplicem ποτέροισι μετείη applicatur interrogatio disiunctiva, in cuius priore parte optativus obliquus ὁμιλέοι scriptus legitur, cum in altera parte eadem forma cogitatione supplenda sit. Plerumque in altero membro interrogationis disiunctivae verbum omittitur, si eadem forma in utrumque membrum cadit.

β) Sequitur, ut quattuor locos commemorem, ubi optativus obliquus pro coniunctivo vi futuri instructo adhibitus est. Cf. Od. III 169 sqq. ἐν Λέσβῳ δ' ἔκιχεν δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντας, — ἢ καθύπερθε Χίοιο νεοίμεθα παιπαλοέσσης — νήσου ἐπὶ Ψυρίης, αὐτὴν ἐπ' ἀριστέρ' ἔχοντες, — ἢ ὑπένερθε Χίοιο παρ' ἠνεμόεντα Μίμαντα. Od. IV 787 sqq. ἡ δ' ὑπερωίῳ αὖθι περίφρων Πηνελόπεια — κεῖτ' ἄρ' ἄσιτος ἄπαστος ἐδητύος ἠδὲ ποτῆτος, — ὁρμαίνουσ', ἤ οἱ θάνατον φύγοι υἱὸς ἀμύμων, — ἢ ὅ γ' ὑπὸ μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισι δαμείη. XIV 459 sqq. τοῖς δ' Ὀδυσεὺς μετέειπε συβώτεω πειρητίζων, — ἤ πώς οἱ ἐκδὺς χλαῖναν πόροι ἤ τιν' ἑταίρων — ἄλλον ἐποτρύνειεν, ἐπεί ἑο κήδετο λίην. Verbum πειρητίζειν (Latine „experiri") modo significat πεῖράν τινος λαμβάνειν (= etwas erproben, prüfen, untersuchen, auf die Probe stellen); modo valet εἰς πεῖράν τινος ἔρχεσθαι (= aus Erfahrung Kenntnis von etwas erlangen, aus Erfahrung kennen lernen, erfahren, sehen, finden), i. e. πειρητίζειν perinde atque experiri (temptare) saepe vim verbi sentiendi habet; sensu prope accedit ad significationem „cognoscendi". Itaque licet post πειρητίζειν (experiri) interrogationem obliquam poni. — Quartus locus huc afferendus est Od. XV 304. τοῖς δ' Ὀδυσεὺς μετέειπε συβώτεω πειρητίζων, — ἤ μιν ἔτ' ἐνδυκέως φιλέοι μεῖναί τε κελεύοι — αὐτοῦ ἐνὶ σταθμῷ ἦ ὀτρύνειε πόλινδε.

γ) In sedecim interrogationibus disiunctivis optativus obliquus pro coniunctivo dubitativo admissus est. Conferas velim hos locos: Il. I 189 sqq. διάνδιχα μερμήριζεν, — ἢ ὅ γε φάσγανον ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ — τοὺς μὲν ἀναστήσειεν ὁ δ' Ἀτρεΐδην ἐναρίζοι, — ἠὲ χόλον παύσειεν ἐρητύσειέ τε θυμόν. V 671 sqq. μερμήριξε δ' ἔπειτα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν, — ἢ προτέρω Διὸς υἱὸν ἐριγδούποιο διώκοι, — ἢ ὅ γε τῶν πλεόνων Λυκίων θυμὸν ἕλοιτο. X 503 sqq. αὐτὰρ ὁ μερ-

μήριζε μένων, . . . — ἢ ὅ γε δίφρον ἑλών, ὅθι ποικίλα τεύχε' ἔκειτο, — ῥυμοῦ ἐξερύοι ἢ ἐκφέροι ὑψόσ' ἀείρας, — ἢ ἔτι τῶν πλεόνων Θρῃκῶν ἀπὸ θυμὸν ἕλοιτο. XIII 455 sqq. Δηίφοβος δὲ διάνδιχα μερμήριξεν, — ἤ τινά που Τρώων ἑταρίσσαιτο μεγαθύμων — ἂψ ἀναχωρήσας, ἢ πειρήσαιτο καὶ οἶος. XIV 20 sqq. ὡς ὁ γέρων ὥρμαινε δαϊζόμενος κατὰ θυμὸν — διχθάδι' ἢ μεθ' ὅμιλον ἴοι Δαναῶν ταχυπώλων, — ἠὲ μετ' Ἀτρεΐδην Ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν. XVI 646 sqq. φράζετο θυμῷ — πολλὰ μάλ' ἀμφὶ φόνῳ Πατρόκλου μερμηρίζων, — ἢ ἤδη καὶ κεῖνον ἐνὶ κρατερῇ ὑσμίνῃ — αὐτοῦ ἐπ' ἀντιθέῳ Σαρπηδόνι φαίδιμος Ἕκτωρ — χαλκῷ δῃώσῃ, ἀπό τ' ὤμων τεύχε' ἕληται, — ἢ ἔτι καὶ πλεόνεσσιν ὀφέλλειεν πόνον αἰπύν. Habetis hic unum exemplum interrogationis disiunctivae, ubi in priore parte coniunctivus orationis rectae retentus est, cum in altera parte optativus obliquus positus sit, de qua re supra (p. 25) sermo erat. Adde haec exempla: XVI 713 sqq. δίζε γάρ, ἠὲ μάχοιτο κατὰ κλόνον αὖτις ἐλάσσας, — ἢ λαοὺς ἐς τεῖχος ὁμοκλήσειεν ἀλῆναι.

Od. IV 417 sqq. μερμήριξε δ' ἔπειτα κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν, — ἠέ μιν αὐτὸν πατρὸς ἐάσειε μνησθῆναι, — ἢ πρῶτ' ἐξερέοιτο ἕκαστά τε πειρήσαιτο. VI 141 sqq. ὁ δὲ μερμήριξεν Ὀδυσσεύς, — ἢ γούνων λίσσοιτο λαβὼν εὐώπιδα κούρην, — ἢ αὔτως ἐπέεσσιν ἀποσταδὰ μειλιχίοισιν — λίσσοιτ', εἰ δείξειε πόλιν καὶ εἵματα δοίη. — Enuntiatum εἴ δείξειε . . . δοίη est sententia hypothetica non condicionalis. — Sequitur, ut afferam X 49. αὐτὰρ ἐγώ γε — ἐγρόμενος κατὰ θυμὸν ἀμύμονα μερμήριξα, — ἠὲ πεσὼν ἐκ νηὸς ἀποφθίμην ἐνὶ πόντῳ, — ἢ ἀκέων τλαίην καὶ ἔτι ζωοῖσι μετείην. XVII 235 sqq. ὁ δὲ μερμήριξεν Ὀδυσσεύς, — ἠὲ μεταΐξας ῥοπάλῳ ἐκ θυμὸν ἕλοιτο, — ἢ πρὸς γῆν ἐλάσειε κάρη ἀμφουδὶς ἀείρας. XVIII 90 sqq. δὴ τότε μερμήριξε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς, — ἢ ἐλάσει', ὥς μιν ψυχὴ λίποι αὖθι πεσόντα, — ἠέ μιν ἦκ' ἐλάσειε τανύσσειέν τ' ἐπὶ γαίῃ[1]). XX 10 sqq. πολλὰ δὲ μερμήριζε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν, — ἠὲ μεταΐξας θάνατον τεύξειεν ἑκάστῃ, — ἢ ἔτ' ἐῷ

---

1) Exempla interrogationum disiunctivarum ita comparata, ut in neutro membro verbum insit, ut Od. XIX, 296 sqq., quem locum supra (p. 24) laudavi, hic omittenda esse putavi.

μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισι μιγῆναι — ὕστατα καὶ πύματα. XXII 333 sqq. δίχα δὲ φρεσὶ μερμήριζεν, — ἢ ἐκδὺς μεγάροιο Διὸς μεγάλου ποτὶ βωμὸν — ἑρκείου ἵζοιτο τετυγμένον, . . . ἢ γούνων λίσσοιτο προσαΐξας Ὀδυσῆα. XXIII 85 sqq. πολλὰ δέ οἱ κῆρ — ὥρμαιν', ἢ ἀπάνευθε φίλον πόσιν ἐξερεείνοι — ἢ παρστᾶσα κύσειε κάρη καὶ χεῖρε λαβοῦσα. Reliquum est, ut hic mentionem faciam Od. XXIV 235 sqq., qui locus supra (p. 23) prolatus est. Pro priore parte interrogationis disiunctivae illo loco (ἢ particula omissa) infinitivus pendens ex μερμήριξε positus est; in altero membro autem ἢ invenitur cum subsequenti optativo obliquo.

Errata.

Pag. 9 lin. 27 δεός εἰμί lege θεός εἰμι.
Pag. 12 lin. 6 et adn. 1 Eusthatius lege Eustathius.
Pag 12 adn. 2 lege p. 11 pro p. 9.
Pag. 14 lin. 5 lege ἐρρίγει et ἀπάφοιτ' pro ἐρρίγει et ἐπάφοιτ'.
Pag. 18 lin. 25 lege ὃ pro ὅ (δ' ἄρα).
Pag. 20 adn. 4 lege p. 48 pro § 48.
Pag. 23 lin. 22 lege θυμόν, ὅπως pro θυμόν, ὅπως.
Pag. 26 lin. ult. post Λυκίων deest ἀπὸ.
Pag. 27 lin. 19 lege 117 pro 417.